

Utbildningsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

LOs yttrande ang Remiss - Fler vägar till arbetslivet SOU 2024 nr 74

Sammanfattning av LOs synpunkter:

- LO avstyrker förslaget att införa nya nationella yrkesprogram om 1 900 poäng.
- LO avstyrker förslaget att avskaffa introduktionsprogrammet yrkesintroduktionen och föreslår att delar av förslagen som rör 1 900-poängsutbildningarna genomförs här.
- LO tillstyrker att programinriktat val ska utformas för en grupp elever och att programmet blir sökbart.
- LO tillstyrker att nyanlända elever ges ökade möjligheter att läsa yrkesämnen under sin utbildningstid på språkintröduktion.
- LO avstyrker förslaget att höja behörigheten på dagens yrkesprogram från åtta till tolv ämnen.
- LO tillstyrker förslaget med en försöksverksamhet med handelsinriktning på ekonomiprogrammet.
- LO avstyrker förslaget att huvudmän ska få utföra undervisning på entreprenad i karaktärsämnerna som har en yrkesinriktad profil. LO förordar i stället en liknande modell som användes under försöksverksamheten med branschskolor, där även undervisning i gymnasiearbetet och yrkesprov kan ingå.
- LO tillstyrker att det införs ett statsbidrag för att stimulera yrkesutbildning inom små och/eller dyra yrkesområden.
- LO anser att Skolverkets nationella programråd ska vara den huvudsakliga aktören att samverka med för ett godkännande av yrkesutbildning på entreprenad (branschskolor), eftersom arbetsmarknadens parter i respektive bransch ingår i råden.
- LO anser att branschskolorna fortsatt ska heta branschskolor eftersom det är ett vedertaget begrepp.
- LO tillstyrker att yrkesprov **kan** ingå som ett alternativ till gymnasiearbetet i yrkesprogrammen på gymnasiet, inom vuxenutbildningen samt inom den anpassade gymnasieskolan.

LO vill dock betona att det ska vara frivilligt för branschen att införa yrkesprov.

- LO tillstyrker förslaget att eleverna ska få göra ett gymnasiearbete om det inte finns ett yrkesprov för vald yrkesutgång eller om det finns andra skäl för det.
- LO tillstyrker att Skolverket fastställer yrkesproven i nära samarbete med arbetsmarknadens parter i respektive bransch i de nationella programråden.
- LO föreslår att regeringen ger Skolverket i uppdrag att utveckla arbetet i de nationella programråden.
- LO delar utredningens bedömning att yrkesutbildningens kvalitet och attraktionskraft är viktiga frågor att arbeta vidare med. LO ser positivt på en utredning som får i uppdrag att analysera och lägga förslag på området.

Övergripande kommentar:

Varje år lämnar omkring 16 procent av alla elever grundskolan utan att var behöriga till ett nationellt program. Det är ett allvarligt problem både för dessa elever och för samhället. LO anser att skolan måste få rätt förutsättningar att kunna se, stötta och hjälpa alla barn genom hela skolgången. Målet måste vara att alla elever ska klara skolan och då måste tidiga och rätt insatser sättas in. Grundskolans tillkortakommande får inte flyttas över till att bli gymnasieskolans ansvar att lösa.

LO menar också att utbildningspolitiken behöver läggas om i grunden från konkurrens och marknadsutsättning till att inriktas på att alla skolor och all utbildning ska vara bra. Skolan måste ge förutsättningar för alla elever att lyckas.

LO anser att det har tagits fram flera bra förslag inom utbildningspolitiken som kan öka förutsättningarna för fler elever att klara målen. Till exempel föreslår den nyligen överlämnade läroplansutredningen att grundkunskaper som att läsa, skiva och räkna ska få ökad fokus i undervisningen. Eleverna ska även lära sig mer faktakunskaper och undervisningen ska bestå av mindre analys och resonemang samt vara anpassad till barnens kognitiva utveckling.

Det är centralt att fler elever klarar grundskolan och blir behöriga till yrkesprogram på gymnasiet. Men det kommer fortsatt finnas en elevgrupp som inte blir behörig. LO delar utredningens analys att det är mycket viktigt att dessa elever ges rätt förutsättningar att klara gymnasiet och bli etablerade på arbetsmarknaden. LO avstyrker dock

utredningens förslag om att införa nya nationella yrkesprogram om 1 900 poäng och förordar istället att introduktionsprogrammen stärks och får rätt förutsättningar att möta elevgruppen. Mycket av utredningens förslag kan utvecklas inom ramen för dagens yrkesintroduktion och LO förordar att det arbetet sker i nära samarbete med arbetsmarknadens parter i respektive bransch via Skolverkets nationella programråd. Till exempel ser LO positivt på ökad likvärdighet över landet och fler yrkesutgångar.

Flera av utredningens förslag behöver ske i samverkan via Skolverkets nationella programråd. Därför föreslår LO att regeringen bör ge Skolverket i uppdrag att utveckla arbetet i de nationella programråden. Arbetet i programråden måste leva upp till de förväntningar som finns på dem för att kunna bidra till att utveckla den gymnasiala yrkesutbildningen.

När det gäller dagens yrkesprogram anser LO att de fungerar väl och speglar de kunskaper som en arbetare behöver ha inom valt yrkesområde. En viktig fråga för LO har varit att återinföra högskolebehörigheten, eftersom det är kunskaper som en yrkesarbetare behöver. Högskolebehörigheten är också ett sätt att höja statusen och attraktionskraften på programmen, eftersom det gör dem bredare och skapar förutsättningar för elever att kunna bygga på sin utbildning eller yrkesväxla. Det är nödvändigt på en föränderlig arbetsmarknad, där det livslånga lärandet är här för att stanna. Därför vill vi värna dagens yrkesprogram.

5. Yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng

5.1.1 LO avstyrker förslaget om att införa nya nationella yrkesprogram om 1 900 poäng.

LO är kritisk till förslaget och anser i stället att introduktionsprogrammen ska få rätt förutsättningar att möta elevgruppen som inte är behörig till dagens nationella program. Delar av förslagen som rör 1 900-poängsutbildningarna kan utvecklas inom introduktionsprogrammet yrkesintroduktion.

Om 1 900-poängsutbildningarna ändå införs anser LO:

- att 1 900-poängsutbildningarna enbart ska vara öppna för elever som **inte** är behöriga till dagens yrkesprogram. De ska inte heller vara valbara för elever som är behöriga till yrkesprogrammen (om 2 700/2 800 poäng). Elever som är behöriga till dagens yrkesprogram ska gå dem, eftersom de är bredare och ger högskolebehörighet. LO menar att det behövs en bred palett av kunskaper för att bli yrkesarbetare och att

det är angeläget att kunna bygga på sin utbildning eller yrkesväxla på en föränderlig arbetsmarknad – och då är högskolebehörigheten grundläggande.

- att utbildningarna ska vara treåriga och ha en långsammare studietakt precis som utredningen föreslår. Det kommer att öka förutsättningarna för den här elevgruppen att slutföra sin utbildning.

LO avstyrker förslaget att tolv nya yrkesprogram om 1 900 poäng ska införas. Om dessa utbildningar blir verklighet måste det i så fall ske i samråd med arbetsmarknadens parter i respektive bransch. Då behöver man säkerställa att det blir yrkesutgångar som fungerar för elevgruppen och som ökar förutsättningarna för eleverna att bli etablerade på arbetsmarknaden.

6. Introduktionsprogrammen

LO anser att det är bättre att se över och stärka dagens introduktionsprogram istället för att inför nya nationella yrkesutbildningar om 1 900 poäng. LO förordar att yrkesintroduktionen utvecklas, och att delar av utredningens förslag om 1 900-poängsutbildningarna genomförs här, som nationella direktiv. Det är angeläget med tanke på att introduktionsprogrammen inte är likvärdiga och skiljer sig åt mellan olika huvudmän. Fler yrkesinriktningar bör också kunna arbetas fram inom ramen för yrkesintroduktion för att bredda utbudet. Det är också viktigt att det finns fler yrkesutgångar att välja mellan i hela landet, eftersom det i dag finns få yrkesutgångar i vissa regioner.

Yrkesintroduktionen bör utvecklas i samverkan med arbetsmarknadens parter i respektive bransch via Skolverkets nationella programråd.

Det är också viktigt att elever som har gått ett introduktionsprogram ska kunna komplettera sin utbildning via komvux/yrkesvux om de inte har gått i mål med utbildningen.

6.1 LO avstyrker förslaget att avskaffa introduktionsprogrammet yrkesintroduktionen i konsekvens med resonemanget ovan.

LO anser att yrkesintroduktionen ska finnas kvar och utvecklas.

6.4 LO tillstyrker att introduktionsprogrammet programinriktat val ska utformas för en grupp elever och att programmet blir sökbart.

LO anser, precis som utredningen, att det är positivt för elevens motivation att få söka sin gymnasieutbildning via "gymnasievalet"

(precis som andra jämnårig elever) och att det är viktigt att få möjlighet att kunna påverka sitt framtida yrkesliv.

6.3.1 LO tillstyrker att nyanlända elever ges ökade möjligheter att läsa yrkesämnena under sin utbildningstid på språkintröduktion.

LO ser positivt på att elever som går språkintröduktion ska kunna läsa hela eller delar av karaktärsämnena som ingår på ett yrkesprogram om de har förutsättningar att tillgodogöra sig dem. Det kan på sikt underlätta etableringen på arbetsmarknaden. LO delar utredningens farhåga att det kan vara en utmaning att få till dessa utbildningar om elevunderlaget är litet. En lösning – i alla fall i vissa kommuner – skulle kunna vara att eleverna samläser med eleverna som läser sfi i kombination med en yrkesutbildning. Ett liknande upplägg redan finns inom komvux med sfi i kombination med en yrkesutbildning.

7.2. LO avstyrker förslaget att höja behörigheten på dagens yrkesprogram från åtta till tolv ämnen.

LO anser att dagens behörighetsgräns ska vara kvar och vi ser ingen anledning till att ändra den. Dessutom händer det mycket på utbildningsområdet, till exempel har läroplansutredningen och betygsutredningen nyligen överlämnats med förslag som kommer att påverka både innehållet i skolan och betygssättningen. Det är angeläget att dessa nya reformer får landa och utvärderas innan beslut om nya behörighetskrav tas.

8. LO tillstyrker förslaget med en försöksverksamhet med handelsinriktning på ekonomiprogrammet.

Eftersom arbetsmarknadens parter i branschen är positiva till detta förslag är LO positiva till en försöksverksamhet på nämnda program. Det är ett sätt att undersöka hur stort intresset är för att läsa en yrkesinriktning på ett högskoleförberedande program samt se effekterna av försöksverksamheten.

Däremot vill inte LO öppna för fler yrkesutgångar från högskoleförberedande program. LO menar att de reformer som är på plats, som högskolebehörighet i yrkesprogram samt planering och dimensionering av gymnasial utbildning måste få landa och utvärderas innan det öppnas upp för ytterligare yrkesutgångar.

9. Yrkesutbildning på entreprenad/branschskolor

LO är kritiska till att försöksverksamheten med branschskolor lades ner, men välkomnar att utredningen lägger förslag för att återinföra detta. Behovet av yrkesutbildade är stort och försöksverksamhetens

förutsättningar begränsades av naturliga skäl av pandemin. Vi anser att Skolverket, precis som tidigare, ges uppdraget, detta är viktigt att påpeka eftersom yrkesvuxutredningen föreslog att branschskolorna, som var kopplade till vuxenutbildningen, skulle placeras inom Myndigheten för yrkeshögskolan. LO vill se att uppdraget är samlat på en myndighet, och inte minst med tanke på att arbetsmarknadens parter i de nationella programråden är kopplade till Skolverket.

LO avstyrker att huvudmän ska kunna få utföra undervisning på entreprenad i karaktärsämnen som har en yrkesinriktad profil samt i gymnasiearbete och yrkesprov inom gymnasieskolan. LO förordar i stället en liknande modell som användes under försöksverksamheten med branschskolor, där även undervisning i gymnasiearbetet och yrkesprov kan ingå.

LO tillstyrker att det införs ett statsbidrag för att stimulera yrkesutbildning inom små och/eller dyra yrkesområden.

LO delar utredningens bedömning att en branschskola måste ha rekommenderats av branschen för att få statsbidrag. LO anser att Skolverkets nationella programråd ska vara den centrala aktören att samverka med för ett godkännande av branschskolorna. I programråden finns en bred representation som består av arbetsmarknadens parter i branscherna och andra myndigheter och därför anser LO att programråden ska vara involverade i kvalitetssäkringen och godkännandet av branschskolor. Det är också viktigt för att minska risken för att lycksökare tar sig in i verksamheten.

LO förordar också att branschskolorna ska vara riksrekryterande och att de fortsatt ska heta *branschskolor* och inget annat. Det är ett vedertaget begrepp och ett nytt namn riskerar bara att göra det rörigt och otydligt.

10. Yrkesprov

LO tillstyrker att yrkesprov **kan** ingå som ett alternativ till gymnasiearbetet i yrkesprogrammen på gymnasiet, inom vuxenutbildningen samt inom den anpassade gymnasieskolan.

LO tillstyrker förslaget att eleverna ska få göra ett gymnasiearbete om det inte finns ett yrkesprov för vald yrkesutgång eller om det finns andra skäl för det.

LO tillstyrker att Skolverket fastställer yrkesproven i nära samarbete med arbetsmarknadens parter i respektive bransch i de nationella programråden.

LO anser att det måste vara frivilligt för branscherna att införa yrkesprov.

Yrkesprov kan fungera bra inom vissa yrkesområden, men inte inom alla. Därför måste Skolverket ha en god dialog med arbetsmarknadens parter i respektive bransch om det är aktuellt med yrkesprov för de olika yrkesutgångarna eller om ett gymnasiearbete är att föredra. Det samma gäller vid framtagande av ett yrkesprov. Det är mycket viktigt att det sker i god samverkan och att branschernas kunskaper och erfarenheter tas tillvara i hög utsträckning när yrkesprov utvecklas. Ett yrkesprov måste regelbundet ses över och uppdateras i takt med att arbetsmarknaden förändras. Här bör man fundera på vem som är ansvarig för det arbetet och vem som ska betala för att hålla yrkesproven relevanta.

12 Yrkesutbildningens kvalitet

12.2 LO delar utredningens bedömning att yrkesutbildningens kvalitet och attraktionskraft är viktiga frågor att arbeta vidare med. LO ser positivt på en utredning som får i uppdrag att analysera och lägga förslag på området.

Med vänlig hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Johan Lindholm

Mia Nikali
Handläggare